

CRNA GORA

IZVJEŠTAJ O RADU SAVJETA ZA REVIZIJU
za period januar 2020. - jun 2021. godine

Podgorica, jun 2021. godine

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	3
2. SASTAV I NADLEŽNOSTI SAVJETA ZA REVIZIJU	3
3. AKTIVNOSTI SAVJETA U SKLADU SA NADLEŽNOSTIMA UTVRĐENIM ZAKONOM O REVIZIJI.....	5
4. AKTIVNOSTI NA SPROVOĐENJU NADZORA NAD RADOM DRUŠTAVA ZA REVIZIJU I OVLAŠĆENIH REVIZORA	8

UVOD

Skupština Crne Gore je usvajanjem Zakona o reviziji (Sl. list CG, br. 01/17) 29.12.2016. godine, uspostavila zakonski okvir za nadzor nad radom ovlašćenih revizora i društava za reviziju. Uspostavljanje nadzora podrazumijevalo je uspostavljanje organizacione jedinice u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja (u daljem tekstu Ministarstvo), koja je nadležna za inspekcijski nadzor rada ovlašćenih revizora i društava za reviziju, kao i osnivanje Savjeta za reviziju, kao tijela od značaja za ostvarivanje i unapređenje revizorske prakse u Crnoj Gori.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 30.06.2017. godine imenovala članove Savjeta za reviziju. Izmjenom unutrašnje organizacije tadašnjeg Ministarstva finansija u IV kvartalu 2017. godine i angažovanju dva lica u Direktoratu za centralnu harmonizaciju, kao nadležnom direktoratu, uspostavljene su organizacione pretpostavke za vršenje nadzora nad radom revizora i društava za reviziju u Crnoj Gori.

1. SASTAV I NADLEŽNOSTI SAVJETA ZA REVIZIJU

Savjet za reviziju ima pet članova koje, na predlog ministra finansija, imenuje i razrješava Vlada Crne Gore. Vlada Crne Gore je imenovala Savjet za reviziju u sledećem sastavu:

- Ana Krsmanović, predsjednik,
- Valentina Ivanović, zamjenik predsjednika,
- Azra Šehović, član,
- Katarina Bulatović, član i
- Stoja Roćenović, član.

Svi članovi Savjeta za reviziju ispunjavaju uslove propisane Zakonom o reviziji ("Službeni list CG", broj 01/17), koji propisuje da svaki član Savjeta mora da:

- 1) ima najmanje kvalifikaciju visokog obrazovanja sedmi nivo (VII) u obimu 240 kredita CSPK-a,

- 2) ima najmanje pet godina radnog iskustva na poslovima računovodstva, revizije, finansija ili pravnim poslovima,
- 3) nije osuđivan za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje poslova iz nadležnosti Savjeta.

Većina članova Savjeta za reviziju, shodno Zakonu o reviziji ("Službeni list CG", broj 01/17), su lica koja:

- 1) aktivno ne učestvuju u obavljanju poslova revizije u skladu sa odredbama ovog zakona ili nijesu učestvovala u obavljanju poslova revizije tri godine prije imenovanja u Savjet za reviziju,
- 2) tri godine prije imenovanja u Savjet za reviziju nijesu imala pravo glasa kao članovi revizorskog društva,
- 3) tri godine prije imenovanja nijesu bila članovi upravnog ili izvršnog organa revizorskog društva,
- 4) tri godine prije imenovanja nijesu bila zaposlena u revizorskom društvu ili kod ovlašćenog revizora, odnosno na drugi način povezana s njima.

Članovi Savjeta za reviziju imenuju se na period od četiri godine uz mogućnost ponovnog imenovanja, najviše dva puta.

U skladu sa članom 37 Zakona o reviziji ("Sl. list CG", broj 01/17) Savjet za reviziju ima sledeće nadležnosti:

- 1) razmatra i zauzima stavove o pitanjima razvoja i unapređivanja revizorske prakse u Crnoj Gori;
- 2) prati proces primjene standarda revizije;
- 3) daje inicijative za odgovarajuća i blagovremena rješenja radi što efikasnije primjene standarda revizije;
- 4) pruža savjete licima koja kreiraju politiku, regulatorima i državnim organima;
- 5) pruža stručnu pomoć za poboljšanje kvaliteta finansijskog izvještavanja;

- 6) objavljuje na svojoj internet stranici izvještaje o transparentnosti društava za reviziju, odnosno ovlašćenih revizora;
- 7) daje mišljenje na godišnji plan kontrole društava za reviziju i ovlašćenih revizora koji utvrđuje Ministarstvo;
- 8) daje mišljenje na program kontinuirane profesionalne edukacije ovašćenih revizora;
- 9) daje mišljenje na program obuke ovlašćenih službenih lica; i
- 10) vrši i druga pitanja od značaja za ostvarivanje i unapređenje revizorske prakse u Crnoj Gori.

Članovi Savjeta za reviziju dužni su da čuvaju tajnost podataka koje saznaju u obavljanju poslova iz nadležnosti Savjeta za reviziju u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka. Čuvanje tajnosti podataka odnosi se i na članove Savjeta za reviziju čije članstvo u Savjetu je prestalo.

Savjet za reviziju je usvojio Poslovnik o radu Savjeta za reviziju, kojim se uređuje organizacija i način rada Savjeta i druga pitanja od značaja za rad Savjeta.

2. AKTIVNOSTI SAVJETA U SKLADU SA NADLEŽNOSTIMA UTVRĐENIM ZAKONOM O REVIZIJI U PERIODU JANUAR 2020. - JUN 2021. GODINE

2.1. Razmatranje i zauzimanje stavova o pitanjima razvoja i unapređivanja revizorske prakse u Crnoj Gori;

Savjet za reviziju je u izvještajnom period održao 11 sjednica, na kojima su razmatrana pitanja od značaja za razvoj revizije, kao i ključnim izazovima u procesu nadzora nad radom ovlašćenih revizora, odnosno društava za reviziju. Neka od ključnih pitanja o kojima je Savjet zauzeo stav su:

1. Predlog Zakona o računovodstvu

S obzirom da, u skladu sa članom 37 Zakona o reviziji, Savjet razmatra i daje mišljenja o nacrtima i predlozima zakona i drugih propisa od značaja za reviziju, Savjet je u periodu izrade predloga Zakona o računovodstvu dao komentare i sugestije koje su uzete u obzir

prilikom izrade ovog akta. Predlog Zakona o računovodstvu je usaglašen sa relevantnim Direktivama EU i dobio je pozitivno mišljenje od strane eksperata Evropske komisije.

Nakon što je Ministarstvo finansija informisano od strane EK da nemaju daljih komentara na nacrt Zakona o računovodstvu pokrenuta je proceduru za razmatranje i usvajanje Predloga Zakona o računovodstvu od strane Vlade Crne Gore.

2.2. Praćenje procesa primjene standarda

Savjet za reviziju prati proces primjene standarda kroz analizu izvještaja o obavljenim kontrolama koji priprema Ministarstvo u postupku inspeksijskog nadzora, odnosno kroz analizu izvještaja o transparentnosti koji dostavljaju društva za reviziju, kao i na osnovu informacijama koje su društva za reviziju dostavljaju kroz upitnik za društva za reviziju koji priprema Ministarstvo.

Analizom izvještaja o transparentnosti, odnosno na osnovu informacija koje su društva za reviziju dostavila kroz upitnik, koje dostavljaju društva za reviziju, može se zaključiti da društva za reviziju primjenjuju međunarodne standarde revizije, kao i da postoji prostor za unapređenje, posebno u dijelu koji se odnosi na primjenu Međunarodnog standarda kontrole kvaliteta, jačanje kapaciteta revizije i stručno usavršavanje revizora.

2.3. Pružanje stručne pomoći za poboljšanje kvaliteta finansijskog izvještavanja

Savjet za reviziju je u više navrata u toku 2019. godine i 2020. godine razmatrao nacrt Pravilnika o sadržini i formi obrazaca finansijskih iskaza za privredna društva i druga pravna lica, kao i nacrt Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica koji su dostavljeni od strane Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore (ISRCG), a koji su objavljeni u 2020. godini. U skladu sa navedenim Savjet je dostavio preporuke za unaprjeđenje nacrta navedenih Pravilnika. Preporuke su se odnosile na usaglašavanje teksta navedenih Pravilnika sa relevantnim Direktivama EU. Pravilnik o sadržini i formi obrazaca finansijskih iskaza za privredna društva i druga pravna lica i Pravilnik o kontnom okviru i sadržini

računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica su objavljeni u "Službenom list Crne Gore", br. 011/20 od 06.03.2020. godine.

Zakonom o reviziji je propisano da Savjet razmatra i daje mišljenja o nacrtima i predlozima zakona i drugih propisa od značaja za reviziju. U periodu od januara 2020. godine do juna 2021. godine Savjet je takođe dao doprinos prilikom izrade Predloga Zakona o računovodstvu kao što je navedeno u tački 3.1.

2.4. Objavljivanje izvještaja o transparentnosti društava za reviziju, odnosno ovlašćenih revizora

U skladu sa Zakonom o reviziji, društva za reviziju, odnosno ovlašćeni revizori su dužni da dostave izvještaje o transparentnosti. Ukupno je dostavljeno 27 izvještaja o transparentnosti za 2019. i 2020. godinu koji su objavljeni na internet stranici Savjeta za reviziju. Rok za dostavljanje izvještaja o transparentnosti je bio 31. mart tekuće za prethodnu godinu.

U skladu sa članom 26 Zakona o reviziji, Izvještaj o transparentnosti treba naročito da sadrži:

- 1) oblik privrednog društva i vlasničku strukturu društva za reviziju, odnosno ovlašćenog revizora;
- 2) opis mreže i njeno pravno i organizaciono uređenje, ako društvo za reviziju pripada mreži;
- 3) opis upravljačke strukture društva za reviziju;
- 4) opis unutrašnjeg sistema kontrole kvaliteta društva za reviziju i izjavu organa upravljanja o njegovoj efikasnosti;
- 5) datum kada je sprovedena posljednja kontrola rada;
- 6) popis subjekata iz člana 29 ovog zakona, za koje je društvo za reviziju odnosno ovlašćeni revizor sprovedo reviziju tokom prethodne finansijske godine;
- 7) izjavu o nezavisnosti rada društva za reviziju, odnosno ovlašćenog revizora, koja naročito sadrži pregled internih kontrola kojima se obezbjeđuje nezavisnost;
- 8) izjavu o politici revizorskog društva o kontinuiranoj profesionalnoj edukaciji;

- 9) financijske informacije i podatke o ukupnom prihodu od obavljanja revizije i prihodu od dodatnih usluga, koje nijesu povezane sa revizijom;
- 10) parametre za utvrđivanje zarada glavnih partnera za reviziju.

2.5. Godišnji plan kontrole društava za reviziju i ovlašćenih revizora koji utvrđuje Ministarstvo

Ministarstvo je usvojilo Plan kontrole društava za reviziju i ovlašćenih revizora za 2020. godinu kao i Plan kontrole društava za reviziju i ovlašćenih revizora za 2021. godinu i redovno informisalo Savjet za reviziju o aktivnostima vezanim za nadzor nad radom ovlašćenih revizora i društava za reviziju kao i aktivnostima na popunjavanju radnih mjesta za ovlašćena službena lica.

Savjet za reviziju je razmotrio Plan kontrole društava za reviziju i ovlašćenih revizora za 2020. godinu i Plan kontrole društava za reviziju i ovlašćenih revizora za 2021. godinu koje utvrđuje Ministarstvo i dao mišljenja u skladu sa Zakonom o reviziji. Navedena dokumenta su dostavljena Savjetu na način da se obezbijedi povjerljivost podataka o kontroli.

3. AKTIVNOSTI NA SPROVOĐENJU NADZORA NAD RADOM DRUŠTAVA ZA REVIZIJU I OVLAŠĆENIH REVIZORA

3.1. Informacije o radu društava za reviziju dobijene iz Upitnika za ovlašćene revizore/društva za reviziju

U sklopu aktivnosti na pripremi kontrole rada revizora, Ministarstvo je dostavilo upitnike za revizorska društva i revizore sa ciljem prikupljanja informacija o ovlašćenim revizorima i društvima za reviziju, unutrašnjoj organizaciji društava za reviziju, njihovom odnosu sa drugim revizorima, pojedinačnim revizorskim angažmanima i analizi rizika, koje će biti korišćene kao osnova za planiranje budućeg vršenja nadzora nad radom društava za reviziju i ovlašćenih revizora.

Upitnik sadrži pitanja koja se odnose na opšte informacije o društvima za reviziju (broj revizora, profesionalno iskustvo zaposlenih u društvu, i sl.), informacije o vrstama usluga koje pružaju društva za reviziju, informacije o uspostavljenom sistemu kontrole kvaliteta kao i informacije o pojedinačnim angažmanima koje su ugovoreni u periodu od 01.01.2020. do 31.12.2020. godine

U registru društava za reviziju Ministarstva upisano je 29 društava za reviziju, koji imaju dozvolu za obavljanje revizije. Kod društava za reviziju, koja su odgovorila na upitnik (njih 27) angažovana su 53 revizora sa licencom izdatom od strane Ministarstva. Dva društva za reviziju nijesu dostavila upitnik iz objektivnih razloga.

Ministarstvo je obradilo informacije prikupljene iz upitnika i pripremio Informaciju o ključnim pokazateljima aktivnosti društava za reviziju u 2019. i 2020. godini. Navedena dokumenta su dostavljena Savjetu na način da se obezbijedi povjerljivost podataka.

Na osnovu podataka dobijenih iz upitnika u Crnoj Gori je obavljeno 539 revizija u skladu sa MSR (ISAs), na koje je potrošeno 110,625 radnih časova, odnosno prosječno 205 časova po reviziji.

Tabela 1. Pregled statističkih podataka za period 01.01.2020. godine do 31.12.2020. godine dobijenih na osnovu upitnika za ovlašćene revizore/društva za reviziju

Oblast	Pokazatelj	Broj
Osnovni podaci	Angažovani revizori	53
	Angažmani revizije (ISAs)	539
	Časovi rada za revizije	110,625
	Angažmani pregleda (ISREs)	5
	Časovi za angažmane pregleda	536
	Angažmani sa izražavanjem uvjerenja	17
	Časovi za angažmane sa izražavanje uvjerenja	348
	Angažmani povezane usluge	56
	Časovi za povezane usluge	5,345
	Angažmani savjetodavnih usluga	5
	Revizije subjekata od javnog interesa	204
	Ostale revizije	335

Na osnovu podataka dobijenih iz upitnika, 204 angažmana se odnose na subjekte od javnog interesa, a 335 angažmana se odnose na revizije drugih pravnih lica.

Društva za reviziju su izvršila:

- 5 angažmana pregleda (ISREs),
- 17 angažman sa izražavanjem uvjerenja (ISAEs),
- 56 angažmana (u skladu sa standardima za povezane usluge – ISRSs).

Revizorska mišljenja

Na osnovu podataka iz Upitnika društva za reviziju/ovlašćeni revizori su izdali 65% pozitivnih mišljenja, 29% mišljenja sa rezervom, dok je ostatak mišljenja bio negativan ili su se revizori uzdržali od davanja mišljenja.

Tabela 1. Vrste izdatih revizorskih mišljenja za angažmane ugovorene u periodu od 01.01.2020. godine do 31.12.2020. godine

	Pozitivno mišljenje	Mišljenje sa rezervom	Negativno mišljenje	Uzdržavanje od izražavanja mišljenja
U procentima	64.65 %	29.11 %	1.70 %	4.54 %

Prihodi društava po vrstama revizorskih angažmana

Društva za reviziju su za angažmane ugovorene u 2020. godini prihodovala 5,553,808 € od čega se na revizije odnosi iznos od 3,483,160 €, odnosno 62.72 %.

Tabela 3. Pregled prihoda društva za reviziju u 2020. godini

		U €
Prihodi po raznim vrstama angažmana	Revizije	3,483,160
	Angažmani pregleda	15,000

	Angažmani sa izražavanjem uvjerenja	21,881
	Povezane usluge	202,871
	Računovodstvo i knjigovodstvo	630,690
	Savjetodavne usluge	354,553
	Ostalo	845,653
	Ukupni prihodi	5,553,808

Broj osoblja po godinama profesionalnog iskustva

Ukupan broj angažovanog osoblja u društvima za reviziju u 2020. godini je 135, od čega:

- 53 lice sa iskustvom do 5 godina,
- 21 lice sa iskustvom od 6 do 10 godina i
- 61 lice koja imaju više od 10 godina profesionalnog iskustva.

4.2. Realizovane aktivnosti u oblasti nadzora nad radom ovlašćenih revizora i društava za reviziju u toku 2020. godine

U skladu sa članom 42 Zakona o reviziji ovlašćena službena lica Ministarstva su u toku 2020. godine izvršila nadzor nad sledećim društvima za reviziju:

1. Nadzor nad radom društva za reviziju A&C Company d.o.o. Herceg Novi

U skladu sa čl. 49, 50, 51 i 52 Zakona o reviziji (Sl. list CG br. 001/17), ovlašćena službena lica Ministarstva su sproveda nadzor nad radom društva za reviziju **A&C Company d.o.o. Herceg Novi** (PIB: 02363038), Njegoševa br. 92. Tom prilikom su utvrđene nepravilnosti i rješenjem Ministarstva naloženo otklanjanje utvrđenih nepravilnosti:

- 1) dokumentovanje revizorske dokumentacije djelimično nesaglasno odredbama Međunarodnog standarda revizije 230 – Revizorska dokumentacija i pravilima revizorske struke (paragraf 9c);

- 2) nesprovođenje nadzornog pregleda cjelokupnog angažmana od strane partnera na angažovanju u skladu sa Međunarodnim standardom revizije 220 – Kontrola kvaliteta revizije finansijskih izvještaja;
- 3) nepostojanje plana kontinuirane profesionalne edukacije za 2019. godinu za zaposlene na poslovima revizije.

Rješenjem Ministarstva je naloženo društvu za reviziju A&C COMPANY d.o.o. Herceg Novi da nepravilnosti utvrđene pod tačkama 1) i 2) otkloni za revizije finansijskih izvještaja nakon datuma rješenja, a da nepravilnost pod tačkom 3) otkloni u roku od tri mjeseca od dana rješenja (22.09.2020. godine) i podnese izvještaj o otklanjanju nepravilnosti.

Društvu za reviziju A&C COMPANY d.o.o. Herceg Novi je naloženo i da sprovede unaprjeđenje sistema internih kontrola kvaliteta.

2. Nadzor nad radom društva za reviziju OMEGA d.o.o. Podgorica

U skladu sa čl. 49, 50, 51 i 52 Zakona o reviziji (Sl. list CG br. 001/17), ovlašćena službena lica Ministarstva su sproveda nadzor nad radom društva za reviziju OMEGA d.o.o. Podgorica (PIB: 02305658), Bulevar Pera Četkovića br. 86. Tom prilikom su utvrđene nepravilnosti i rješenjem Ministarstva naloženo otklanjanje utvrđenih nepravilnosti:

- 1) pripremanje revizorske dokumentacije djelimično nesaglasno odredbama Međunarodnog standarda revizije 230 – Revizorska dokumentacija i pravilima revizorske struke.
- 2) nadzorni pregled cjelokupnog angažmana od strane partnera na angažovanju nije u skladu sa Međunarodnim standardom revizije 220 – Kontrola kvaliteta revizije finansijskih izvještaja.
- 3) izvještaji o izvršenoj reviziji finansijskih izvještaja djelimično nesaglasni odredbama Međunarodnog standarda revizije 700 – Formiranje mišljenja i izvještavanje o finansijskim

izvještajima i Međunarodnog standarda revizije 705 – Modifikacije mišljenja u izvještaju nezavisnog revizora.

Rješenjem Ministarstva je naloženo društvu za reviziju da nepravilnosti otkloni za revizije finansijskih izvještaja nakon datuma rješenja.

3. Nadzor nad radom društva za reviziju DELOITTE d.o.o. Podgorica

U skladu sa čl. 49, 50, 51 i 52 Zakona o reviziji (Sl. list CG br. 001/17), ovlašćena službena lica Ministarstva su sprovela nadzor nad radom društva za reviziju **DELOITTE d.o.o. Podgorica** (PIB: 02310783), Bulevar Svetog Petra Cetinjskog bb.

U toku nadzora nijesu utvrđene nepravilnosti.

4. Pokretanje prekršajnog postupka protiv »DRUŠTVA ZA REVIZIJU I KONSALTING "HLB MONTENEGRO" D.O.O. BAR«

Ovlašćena službena lica su uvidom u Centralni registar privrednih subjekata (CRPS) utvrdila da je pravno lice »DRUŠTVO ZA REVIZIJU I KONSALTING "HLB MONTENEGRO" D.O.O. BAR« (PIB: 02627116) upisano pod navedenim nazivom iako nije dobilo dozvolu za obavljanje revizije, odnosno ispunilo uslove iz Zakona o reviziji, konkretno član 16 stav 6 kojim je precizirano da: "Privredno društvo koje nije dobilo dozvolu za obavljanje revizije u skladu sa ovim zakonom, u svom nazivu ne smije sadržati naziv "društvo za reviziju".

U skladu sa navedenim Ministarstvo se obratilo CRPS sa zahtjevom za dostavljanje dokumentacije o registraciji za navedeno pravno lice. Na osnovu dostavljene dokumentacije utvrđeno je da je društvo prekršilo član 16 stav 6 Zakona pa je navedenom pravnom licu izdat prekršajni nalog u skladu sa članom 53 Zakona o reviziji.

Pravno lice je platilo kaznu i obavijestilo Ministarstvo da je pokrenulo proceduru izmjene podataka u CRPS.

5. Nadzor nad radom društva za reviziju PRICEWATERHOUSECOOPERS d.o.o. Podgorica

U skladu sa čl. 49, 50, 51 i 52 Zakona o reviziji (Sl. list CG br. 001/17), ovlašćena službena lica Ministarstva su sprovela nadzor nad radom društva za reviziju **PRICEWATERHOUSECOOPERS d.o.o. Podgorica** (PIB: 02656337), Bulevar Džordža Vašingtona br.98.

U toku nadzora nijesu utvrđene nepravilnosti.

6. Nadzor nad radom društva za reviziju ERNST & YOUNG MONTENEGRO d.o.o. Podgorica

U skladu sa čl. 49, 50, 51 i 52 Zakona o reviziji (Sl. list CG br. 001/17), ovlašćena službena lica Ministarstva su sprovela nadzor nad radom društva za reviziju **ERNST & YOUNG MONTENEGRO d.o.o. Podgorica** (PIB: 02759080), Stanka Dragojevića - Zgrada Universal Capital Bank A.D. Podgorica bb.

U toku nadzora nijesu utvrđene nepravilnosti.

4.3. Realizovane aktivnosti u oblasti nadzora nad radom ovlašćenih revizora i društava za reviziju u toku 2021. godine

U toku 2021. godine su započete kontrole sledećih društava za reviziju:

- MV KONSALT d.o.o.,
- AUDITOR d.o.o.,
- CROWE MNE d.o.o.,
- REVIKO d.o.o.

Kontrola društava za reviziju AUDITOR d.o.o. je u finalnoj fazi, pripremljen je Zapisnik o sprovedenoj kontroli i u toku je izrada Rješenja o otklanjanju utvrđenih nepravilnosti. Kontrola

društva za reviziju MV KONSALT d.o.o je takođe u završnoj fazi, u toku je izrada Zapisnika o sprovedenoj kontroli, a zatim će biti pripremljeno Rješenje o otklanjanju utvrđenih napravnosti.

Kontrola društava za reviziju CROWE MNE d.o.o. i REVIKO d.o.o. je u toku, izvršen je pregled internih akata društava, slijedi pregled revizorske dokumentacije za pojedinačne angažmane, pripremanje zapisnika o sprovedenoj kontroli, a nakon toga i odgovarajućih rješenja u skladu sa Zakonom o reviziji.